

Par īstenotajām reformām maksātnespējas jomā 2015.gadā

Publicēts: 25.01.2016.

Informācija preseī

Pēdējā laikā aktualizējušās diskusijas par notiekošo maksātnespējas jomā, izskanējuši dažādi viedokļi un komentāri saistībā ar maksātnespējas jomas sakārtošanu un tajā pastāvošajām problēmām. Sekojot līdzī publiskajā telpā esošajai informācijai, nākas secināt, ka bieži vien tiek tirāžēti stereotipiski pieņēmumi, kas pamatoti ar vairs neaktuāliem faktiem, spēkā neesošu regulējumu un apzināti vai neapzināti – ignorējot veiktās reformas maksātnespējas jomā, kas jau nesušas pozitīvus rezultātus. Tieslietu ministrija sniedz vispusīgu apskatu par būtiskākajām reformām maksātnespējas jomā 2015.gadā. [1] **Tiesiskās bāzes pilnveidošana** 2014.gada nogalē tika pabeigts darbs pie maksātnespējas jomas tiesiskā regulējuma pilnveidošanas, kā rezultātā 2015.gada 1.martā spēkā stājās apjomīgi grozījumi Maksātnespējas likumā, kas novērš praksē konstatētās problēmas, kā arī padara maksātnespējas procesu pieejamāku un saprotamāku. Būtisks uzsvars ir likts uz to, lai novērstu maksātnespējas procesā iesaistīto pušu negodprātīgu rīcību un iespēju regulējuma ļaunprātīgai izmantošanai. Izmaiņas paredz nodrošināt, ka maksātnespējas process tiek piemērots atbilstoši tā mērķim, kā arī tiek stiprināta kreditora un parādnieka tiesību aizsardzību. Likums risina plaši izskanējušo fiktīvo kreditoru problēmu, proti, ja tiesiskās aizsardzības procesa (turpmāk - TAP) ietvaros kāds kreditora prasījums uzskatāms par pirmšķietami (prima facie) neīstu, administratoram par to ir jāinformē tiesa, tādējādi novēršot TAP ļaunprātīgu izmantošanu. Tādējādi tiek mazināta krāpniecisku darījumu ietekme uz tiesiskās aizsardzības procesiem. Lai novērstu sev vēlama administratora nonākšanu maksātnespējas procesā, nodrošināts, ka, pārejot no TAP uz maksātnespējas procesu, tiesa izvēlas citu maksātnespējas procesa administratoru. Tāpat ir papildināts regulējums, kas noteic ierobežojumus administratoru pienākumu pildīšanai interešu konflikta situācijā. [2] **Nejaušības principa stiprināšana, iesakot administratora amata kandidātu** Attiecībā uz tā saucamo „administratoru kolhozu” darbības apturēšanu veikti vairāki pasākumi un tie jau ir nesuši pirmos rezultātus, proti, spēkā stājušās izmaiņas Ministru kabineta 2010.gada 26.oktobra noteikumos Nr.1001 „Kārtība, kādā Maksātnespējas

administrācija izvēlas un iesaka tiesai maksātnespējas procesa administratora amata kandidātu". Lai novērstu situāciju, kad, zinot administratoru amata pretendentu saraksta kustības ātrumu, ir iespējams administrēšanai vakantam subjektam iegūt administratora amata pretendentu no konkrēta iepriekš zināma administratoru loka, līdzšinējie pieci administratoru pretendentu saraksti tika aizstāti ar vienu. Izveidojot vienu administratoru pretendentu sarakstu, tajā iekļautie administratora amata pretendenti, kā arī administrēšanai vakantie subjekti ar datorprogrammas palīdzību, izmantojot nejaušas izlases principu, tiek sarindoti nejaušā secībā. Savukārt reizi gadā, izmantojot minēto principu, administratoru pretendentu saraksts tiek pārkārtots, sarindojot administratorus nejaušā secībā. Lai ierobežotu nepamatotu atteikšanos no administratora pienākumu veikšanas, ko iespējams izmantot arī kā līdzekli, lai apietu nejaušības principa piemērošanu administratora amata pretendenta izvēlē, administratora amata pretendentam tika saglabāta iespēja atteikties veikt administratora pienākumus konkrētā procesā vienīgi tad, ja ir iestājies kāds no Maksātnespējas likuma 20.pantā noteiktajiem ierobežojumiem. Ieviešot vienu administratoru pretendentu sarakstu, tika novērsta iespēja nokļūt sev vēlāmā tiesā, pie vēlama tiesneša, tādējādi novēršot „tiesu tūrismu”. Pēc nejaušības principa ieviešanas nav novērota administratoru masveida izstāšanās no pretendentu saraksta, kā tas bija iepriekš, ar mērķi „apiet” rindu, lai konkrēts administrators nonāktu vēlāmā maksātnespējas procesā. [3] **Izsoļu reiderisma apkarošana** Savukārt, lai novērstu izsoļu reiderismu, maksātnespējas procesā no 2016.gada 1.janvāra ir ieviestas e-izsoles, kas nodrošina: godīgu konkurenci – izsoles organizēšana un norise neklātienē līdz minimumam samazina iespēju izsoles dalībniekiem sastapties un negodprātīgām personām, veicot saskaņotas darbības, ietekmēt citus solītājus; anonimitāti - izsoles dalībniekam izsoles laikā tiek piešķirts unikāls identifikators, kas izslēdz izsoles dalībnieka atpazīstamību; plašāku pieejamību – pieteikšanās izsolei un dalība izsolē tiek organizēta elektroniski, nodrošinot iespēju piedalīties izsolē neatkarīgi no faktiskās atrašanās vietas; lielāka atgūto summu kreditoriem – plašāks izsoles dalībnieku loks un godīgas konkurences nodrošināšana starp izsoles dalībniekiem veicinās parādnieka mantas pārdošanu par pēc iespējas augstāku cenu. [4] **Administratoru uzraudzības stiprināšana** *Administratīvās atbildības piemērošana* Kā būtisks pasākums administratoru uzraudzības stiprināšanai jāmin fakts, ka Maksātnespējas administrācijai kopš 2015.gada 1.janvāra Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa (turpmāk - Kodekss) 214.4 pantā ir noteikta kompetence izskatīt administratīvo pārkāpumu lietas par Kodeksa 166.36 pantā paredzēto administratīvajiem pārkāpumiem (par maksātnespējas procesa noteikumu pārkāpšanu, ja to izdarījusi maksātnespējas procesā iesaistītā persona). Izskatot lietas par Kodeksa 166.36pantā paredzēto administratīvo pārkāpumu izdarīšanu, 2015.gadā Maksātnespējas administrācijā ir uzsāktas 113 administratīvo pārkāpumu lietas. No tām 77 gadījumos administratīvo pārkāpumu lietas uzsāktas pret administratoru, 21 gadījumos – pret parādnieka pārstāvi un 15 gadījumos – pret personām, kurām atņemts administratora sertifikāts. Norādītajā laika periodā Maksātnespējas administrācija 67 gadījumos ir sastādījusi administratīvo pārkāpumu protokolus un 52 gadījumos ir pieņēmusi lēmums par administratīvā soda uzlikšanu ar kopējo naudas soda apmēru 19020,00 EUR (pēc lēmumu pārsūdzēšanas iestādē un tiesā). Minētais instruments tiek sekmīgi izmantots, lai disciplinētu administratorus attiecībā uz Maksātnespējas likumā noteikto administratora pienākumu izpildi, tai skaitā, administratora darbības pārskatu iesniegšanu un Maksātnespējas administrācijas pieprasītās informācijas sniegšanu. Tādējādi minētās kompetences īstenošana ir sekmējusi arī Valsts kontroles konstatēto trūkumu novēršanu, kas saistīti ar administratora darbības pārskatu un citas informācijas iesniegšanu un kontroli. Šobrīd notiek darbs, lai Maksātnespējas administrācijas kompetencē nodotu arī Kodeksa 166.35 pantā paredzētās lietas par maksātnespējas pieteikuma savlaicīgu neiesniegšanu. *Administratoru darbības pārskatu pilnīgāka pārbaude* Vienlaikus, lai novērstu trūkumus attiecībā uz administratora darbības pārskatu iesniegšanas kontroli un tajos norādītās informācijas analīzi, 2015.gadā ir uzsākta maksātnespējas procesu administratoru uzraudzības elektroniskās sistēmas (turpmāk - sistēma) izstrāde. Sistēmas uzdevums ir nodrošināt administratora darbības pārskatu juridiskās un fiziskās personas maksātnespējas procesos elektronisku aizpildīšanu un iesniegšanu speciāli izveidotā elektroniskā sistēmā, kā arī nodrošināt pārskatu iesniegšanas un citu Maksātnespējas administrācijas noteikto pienākumu izpildes automātisku kontroli Maksātnespējas administrācijā un atgādinājumu sistēmu administratoriem. Sistēma ļaus iegūt statistikas datus, to starpā par tiesiskās aizsardzības procesa un maksātnespējas procesu ilgumu, maksātnespējas procesa izmaksām, kreditoru prasījumu atgūstamību, no kopējās mantas vērtības faktiski atgūtajiem naudas līdzekļiem, kā arī citus datus, kas ļaus novērtēt administratora darbības tiesiskumu, efektivitātes rādītājus un atbilstību Maksātnespējas likumā noteiktajam mērķim. Līdz ar to Maksātnespējas administrācijai būs iespējas iegūt nepieciešamo informāciju un izmantot tās resursus tieši administratoru darbības atbilstības Maksātnespējas likumā noteiktajam mērķim kontrolei. Tai pašā laikā sistēma ļaus iegūt maksātnespējas jomas efektivitāti raksturojošos statistikas datus par visiem tiesiskās aizsardzības un maksātnespējas procesiem kopumā, kas nepieciešami valsts politikas plānošanai, tādējādi sekmējot Valsts kontroles konstatēto trūkumu maksātnespējas politikas plānošanā un īstenošanā novēršanu. [5] **Administratora**

profesijas reforma Turpinās darbs pie maksātspējas procesa administratoru profesijas un darbības uzraudzības reformas, proti, šobrīd Saeima 1.lasījumā ir apstiprinājusi likumprojektu „Grozījumi Maksātspējas likumā” (Nr.106/Lp12) (turpmāk – likumprojekts). Likumprojekts galvenokārt attiecas uz uzraudzības un izglītības sistēmas pilnveidošanu, proti, likumprojektā piedāvāts noteikt, ka administratorus amatā ieceļ Maksātspējas administrācijas direktors un administratori ne retāk kā reizi trīs gados (skaitot no amatā iecelšanas dienas vai iepriekšējā kvalifikācijas eksāmena nokārtošanas dienas) kārtā kvalifikācijas eksāmenu. Piedāvāts pastiprināt administratoru atbildību, tajā skaitā paredzot, ka par administratora darbību regulējošo normatīvo aktu pārkāpumiem administratori ir saucami pie disciplināratbildības. Tāpat piedāvāts noteikt plašāku gadījumu spektru, kad administrators būtu atceļams no amata, tajā skaitā, pamatojoties uz Disciplinārkomisijas lēmumu. **Prasība administratoriem pēc nevainojamas reputācijas** Papildus tam Tieslietu ministrija, gan ņemot vērā Eiropas Rekonstrukcijas un attīstības bankas pētījumā „ERAB Maksātspējas administratoru pienākumu izpilde” izdarītos secinājumus par Latvijas maksātspējas procesa administratoru profesijas regulējumu, gan vērtējot Valsts kontroles izdarītos secinājumus, ir sagatavojusi un iesniegusi Saeima papildu priekšlikums, pilnveidojot iepriekš iesniegtos priekšlikumus, kas attiecas uz administratoru profesijas reformu, iekļaujot arī prasību par administratora nevainojamas reputācijas. **[6] Pastāvīgā maksātspējas jomas regulējuma pilnveidošanas darba grupa** Lai identificētu Maksātspējas likuma piemērošanas nepilnības, kā arī apspriestu iespējamus risinājumus ar visām ieinteresētajām pusēm, ar tieslietu ministra 2015.gada 16.jūnija rīkojumu Nr.1-1/28 ir izveidota pastāvīga maksātspējas jomas regulējuma pilnveidošanas darba grupa (turpmāk – darba grupa). Darba grupas sastāvā iekļauti pārstāvji no Ārvalstu investoru padomes Latvijā, Augstākās tiesas, Ekonomikas ministrijas, Finanšu ministrijas, Valsts ieņēmumu dienesta, Rīgas apgabaltiesas, Latvijas Brīvo arodbiedrību savienības, Latvijas Darba devēju konfederācijas, Latvijas Komercbanku asociācijas, Latvijas Kredītņēmēju apvienības, Latvijas Sertificēto maksātspējas procesa administratoru asociācijas, Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameras, Latvijas Zvērinātu advokātu padomes un Latvijas Zvērinātu tiesu izpildītāju padomes. **[7] Pamatnostādņu izstrādes maksātspējas jomā** Tieslietu ministrija strādā pie politikas plānošanas dokumenta - pamatnostādņu izstrādes maksātspējas jomā, kur paredzēts noteikt maksātspējas jomas attīstības virzienus vidējā termiņā (līdz 2020.gadam). Plānots, ka dokuments ietvers šādas sadaļas: maksātspējas politikas mērķis, atsevišķi nosakot politikas apakšmērķus katram no procesiem (tiesiskās aizsardzības process, juridiskās personas maksātspējas process un fiziskās personas maksātspējas process), politikas rezultāti un rezultatīvie rādītāji, rīcības virzieni un uzdevumi. Paredzēts, ka dokumentā tiks analizēti problēmjautājumi, kas tika identificēti darba grupā, proti: 1.Uzņēmumi, sastopoties ar finansiālajām grūtībām, tās nerisina savlaicīgi; 2.Tiesiskās aizsardzības procesa mehānismi netiek sekmīgi izmantoti; 3.Maksātspējas process nenodrošina pēc iespējas pilnīgāku ekonomiski vērtīgu aktīvu atgriešanu ekonomiskajā apritē; 4.Administratoru profesija ir stiprināma, tajā skaitā pilnveidojot Maksātspējas administrācijas uzraudzību pār maksātspējas administratoriem; 5.Fizisko personu maksātspējas procesa daba ir precizējama, izceļot tā sociālo funkciju. Papildus tam darba grupas locekļi tika aicināti izteikt priekšlikumus pamatnostādņu saturam. Šobrīd plānots, ka pēc pienācīgas apspriedes darba grupā, pamatnostādņu projekts tiks virzīts apstiprināšanai Ministru kabinetā. Pamatnostādņu projektā iestrādājamo politikas un rezultatīvo rādītāju sistēma tiks balstīta, tajā skaitā uz indikatoriem, kas tika izstrādāti sadarbībā ar Starptautisko Valūtas fondu. **[8] Sabiedrības aptauja** Tieslietu ministrija 2015.gada nogalē, sadarbojoties ar pētījumu centru SKDS, ir veikusi sabiedrības aptauju (705 respondenti, to skaitā komersanti, tiesneši, advokāti, maksātspējas procesa administratori) par dažādiem ar maksātspējas procesu un tiesiskās aizsardzības procesu saistītiem jautājumiem. Aptaujas mērķis – noskaidrot maksātspējas procesā iesaistīto pušu pieredzi, vērtējumu un ieteikumus turpmākajai jomas attīstībai. Aptaujas rezultātā iegūtie dati tiks izmantoti gan politikas plānošanas dokumenta izstrādē, gan turpmākajā maksātspējas politikas īstenošanā. **[9] Sabiedrības informēšana** Par paveikto maksātspējas jomā tieslietu ministrs ir ziņojis Nacionālās attīstības padomes sēdē 2015.gada 14.augustā, kā arī Ārvalstu investoru padomes Latvijā augsta līmeņa sanāksmē 2015.gada 25.septembrī, kur tika saņemts atzinīgs un pozitīvs vērtējums par līdz šim paveikto, kā arī par nākotnē iecerēto. Līdz ar to secināms, ka būtiskākie trūkumi Maksātspējas likumā, kas pieļāva prettiesisku rīcību, ir novērsti un šobrīd likumdevējam jāpabeidz darbs pie administratoru profesijas reformas un uzraudzības stiprināšanas. Savukārt turpmākais Tieslietu ministrijas darbs maksātspējas jomā ir jākoncertē uz to, lai veicinātu dzīvotspējīgu komersantu un vērtīgu aktīvu atgriešanos ekonomiskajā apritē, samazinot maksātspējas procesa izmaksas, kā arī uz sabiedrības informēšanu par maksātspējas jomu, lai šobrīd sabiedrības viedoklis ir balstīts uz aktuālu un objektīvu informāciju.

<https://www.tm.gov.lv/lv/jaunums/par-istenotajam-reformam-maksatnespejas-joma-2015gada>